

Witajcie klasy 7

Notatkę można wydrukować i wkleić do zeszytu, ale tylko jeśli macie taką możliwość, jeśli nie-proszę ją przepisać. Przypominam, że macie mieć kompletne notatki w zeszytach.

## Lekcja 20

**Temat: Rządy parlamentarne. Zamach majowy i rządy sanacji.**

Przebieg lekcji :

1. Skopiujcie poniższe linki do przeglądarki i obejrzyjcie materiały:

a) <https://ninateka.pl/film/spory-o-ksztalt-ustroju-ii-rp-polskie-sto-lat>

b) <https://ninateka.pl/film/przewrot-majowy-polskie-sto-lat>

2. Przeczytajcie teksty z podręcznika str. 235 -239 i 240 -244

3. Zapiszcie notatkę (w dowolnej formie.)

### Rządy parlamentarne w Polsce

1. Trudności w integracji ziem wszystkich trzech zaborów w ramach odrodzonej Rzeczypospolitej związane były z tym, że przez ponad sto lat funkcjonowały one w odmiennych warunkach ustrojowych, prawnych, gospodarczych i cywilizacyjnych.
2. Kształtowanie się ustroju politycznego odrodzonej Rzeczypospolitej
  - a. **26 I 1919 r.** odbyły się wybory do **Sejmu Ustawodawczego** – wygrał je Związek Ludowo-Narodowy (**endecja**)
  - b. **20 II 1919 r.** Sejm Ustawodawczy uchwalił tzw. **małą konstytucję**
  - c. mała konstytucja stanowiła, że Polska będzie **republiką parlamentarną**
    - władzę ustawodawczą miał sprawować **sejm**
    - **Józef Piłsudski** nadal pełnił funkcję **Naczelnika Państwa**, ale jego władza została ograniczona (obowiązek **kontrasygnaty**)
3. Ustrój polityczny Polski pod rządami **konstytucji marcowej z 1921 r.**
  - a. **17 III 1921 r.** sejm uchwalił nową ustawę zasadniczą – tzw. **konstytucję marcową**
  - b. władza ustawodawcza spoczywała w rękach dwuizbowego parlamentu,
    - **parlament** składał się z **sejmu** i **senatu**
    - obowiązywał **proporcjonalny system wyborczy** – każda partia polityczna miała otrzymać taki procent miejsc w sejmie, jaki uzyskała w wyborach
  - c. funkcję głowy państwa pełnił **prezydent** wybierany przez **Zgromadzenie Narodowe** na 7-letnią kadencję
  - d. bieżącą politykę prowadził **rząd**, który był powoływany przez sejm i podlegał jego kontroli
4. Najważniejsze partie polityczne w pierwszych latach II Rzeczypospolitej
  - a. **Narodowa Demokracja (endecja)**
    - początkowo działała pod nazwą **Związek Ludowo-Narodowy**
    - w 1928 r. przekształciło się w **Stronnictwo Narodowe**
    - czołowym ideologiem był **Roman Dmowski**
  - b. **ruch ludowy**

- **Polskie Stronnictwo Ludowe -Piaś – Wincenty Witos**
- **Polskie Stronnictwo Ludowe -Wyzwolenie**
- w 1931 r. **PSL-Piaś** i **PSL-Wyzwolenie** połączyły się i utworzyły **Stronnictwo Ludowe (SL)**
- c. **ruch robotniczy**
- **Polska Partia Socjalistyczna (PPS) – Ignacy Daszyński**
- **Komunistyczna Partia Polski (KPP)**
- d. Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji – **Wojciech Korfanty**
- 5. Pierwsze wybory prezydenckie
- a. **9 XII 1922 r.** na **prezydenta** Rzeczypospolitej Polskiej został wybrany **Gabriel Narutowicz**
- b. 16 XII 1922 r. został zamordowany podczas wizyty w Zachęcie (Narodowa Galeria Sztuki)
- c. po śmierci Gabriela Narutowicza na stanowisko prezydenta został wybrany **Stanisław Wojciechowski**
- 6. Sukcesy i porażki w latach 1919–1926
- a. duże rozdrobnienie sejmu powodowało, że rządy były niestabilne i upadały po krótkim okresie funkcjonowania
- b. ważne reformy przeprowadził rząd **Władysława Grabskiego**
  - **reformę walutową** – wprowadził **złotego**
  - opanował hiperinflację i ustabilizował finanse państwa
- c. pogorszyła się sytuacja międzynarodowa Polski
  - w **1925 r.** Niemcy rozpoczęły **wojnę celną** z Polską – starały się ograniczyć import polskich towarów
  - Polska została pominięta podczas zawierania **układów w Locarno**

### **Zamach Józefa Piłsudskiego i rządy sanacji**

1. Zamach **Józefa Piłsudskiego**
  - a. kryzys **rządów parlamentarnych** powodował rosnące niezadowolenie społeczne
  - b. kolejną falę niezadowolenia spowodowało powołanie nowego rządu
    - premierem został **Wincenty Witos**
    - rząd utworzyła koalicja **Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej** i **Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piaś”** – tzw. **rząd Chjeno-Piasta**.
  - c. **12 V 1926 r.** w Warszawie wybuchły walki między oddziałami popierającymi Józefa Piłsudskiego a oddziałami wiernymi rządowi, zakończone zwycięstwem piłsudczyków
  - d. zmiany w najwyższych zmianach
    - 14 V 1926 r. do dymisji podał się prezydent **Stanisław Wojciechowski** i rząd **Wincentego Witosa**
    - 29 V 1926 r. na urząd prezydenta został wybrany **Ignacy Mościcki**
    - nowym premierem został **Kazimierz Bartel**
2. Zmiana konstytucji
  - a. **nowela sierpniowa** – 2 VIII 1926 r. została znowelizowana **konstytucja marcowa**
    - prezydent uzyskał prawo wydawania **dekretów**
    - prezydent uzyskał prawo rozwiązywania sejmu i senatu przed upływem kadencji
  - b. **23 IV 1935 r.** sejm uchwalił nową konstytucję – tzw. **konstytucja kwietniowa**

- konstytucja kwietniowa wzmacniała władzę prezydenta
- ustanowienie konstytucji kwietniowej stanowiło odejście od modelu parlamentarno-gabinetowego i trójpodziału władzy

### 3. Charakter **rządów sanacyjnych**

- zwolennicy **Józefa Piłsudskiego** sprawowali władzę pod hasłem sanacji, czyli uzdrowienia życia publicznego w Polsce, dlatego zaczęto ich nazywać obozem sanacyjnym
- Józef Piłsudski wywierał decydujący wpływ na rządy, ale nie sprawował najwyższych stanowisk państwowych
- zwolennicy Piłsudskiego utworzyli **Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR)** – **Walery Sławek**
- BBWR odniósł zwycięstwo w wyborach parlamentarnych w **1928 r.**

### 4. Zaostrzenie się konfliktu obozu sanacyjnego z opozycją

- konsolidacja opozycji
  - w 1929 r. powstał tzw. **Centrolew** – sojusz partii lewicowych, ludowych i chadeckich
  - Centrolew zorganizował 29 czerwca 1930 r. w Krakowie **Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu**
- reakcja obozu sanacyjnego
  - czołowi działacze Centrolewu zostali uwięzieni w twierdzy brzeskiej (m.in. **Wincenty Witos, Wojciech Korfanty**)
  - prezydent **Ignacy Mościcki** rozwiązał parlament
- wybory w **1930 r.**, zwane **wyborami brzeskimi**, wygrał **BBWR** – obóz sanacyjny uzyskał 56% miejsc w parlamencie
- w 1932 r. odbył się tzw. **proces brzeski**, w którym przywódcy **Centrolewu** zostali osądzeni i skazani na kary więzienia

### 5. Rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego

- Józef Piłsudski zmarł 12 V 1935 r.**
  - po śmierci Józefa Piłsudskiego obóz sanacyjny uległ podziałowi i ukształtowały się dwie grupy:
    - **grupa zamkowa** z prezydentem **Ignacym Mościckim** na czele
    - tzw. grupa **GISZ** z **Edwardem Rydzem-Śmigłym** na czele
  - w 1935 r. został rozwiązany BBWR (**Walery Sławek** popełnił samobójstwo)
  - w 1937 r. politycy sanacyjni utworzyli nową partię – **Obóz Zjednoczenia Narodowego (OZN** – „ozon”) – Adam Koc
- ### 6. Antysanacyjna opozycja w latach 30-ych
- w 1931 r. doszło do zjednoczenia ruchu ludowego i utworzenia **Stronnictwa Ludowego (SL)**
  - w Szwajcarii powstał tzw. **Front Morges** – **Władysław Sikorski** (1936 r.)
  - w 1937 r. powstało **Stronnictwo Pracy (SP)**
  - powstał **Obóz Radykalno-Narodowy (ONR)**